

Serhii Naraievskyi
*PhD in Economics, Docent,
Associate Professor at the Department of International Economics
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

Нараєвський С.В.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-703-1-20>

MUTUAL TRADE BETWEEN CHINA AND JAPAN

ВЗАЄМНА ТОРГІВЛЯ КИТАЮ ТА ЯПОНІЇ

Китай та Японія є провідними економіками світу. За підсумками 2025 р. при розрахунку ВВП у поточних цінах Китай (19,63 трлн дол.) займав 2-ге місце у світі після США, а Японія (4,44 трлн дол.) – 4-те місце. У разі розрахунку ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС) у 2025 р. Китай (41,24 трлн дол.) посідав 1-ше місце у світі, починаючи з 2016 р., а Японія (7,01 трлн дол.) – 7-ме місце [1]. Також, ці країни є лідерами з виробництва промислової продукції. У 2024 р. за обсягом промислового виробництва Китай (4 661,4 млрд дол.) займав 1-ше місце у світі, а Японія (867,1 млрд дол.) – 3-є місце. Частка Китаю у загальносвітовому промисловому виробництві за підсумками 2024 р. становила 27,7%, а Японії – 5,15%. Якщо до відповідних показників Китаю та Японії додати показник Південної Кореї (499,2 млрд дол.; 2,97%), то сукупна частка лише цих трьох країн Східної Азії у загальносвітовому промисловому виробництві буде становити 35,82%, тобто понад третину [2].

Наразі, регіон Східної Азії є провідним центром світу з виробництва складної промислової продукції зі значною часткою доданої вартості і саме завдяки динамічному зростанню промислового виробництва країнам цього регіону вдалося досягти суттєвого зростання добробуту більшості громадян. Значна частина промислової продукції з країн Східної Азії надходить на світовий ринок. Японія була першою серед країн цього регіону, кому вдалося трансформувати власну економіку, забезпечити тривале зростання промислового виробництва та економіки загалом, а також значні обсяги експорту готової промислової продукції. Пік японського домінування припадав на 80-і рр. XX ст., а уже починаючи з 90-х рр. цього ж століття вона почала втрачати свої позиції на користь

нових індустріальних країн Азії (Південна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур), а в подальшому й Китаю. Дев'яності роки ХХ ст. вважаються у Японії втраченим десятиліттям як і наступне десятиліття, також.

За обсягами товарного експорту у 2025 р. Китай (3 771,8 млрд дол.) займав 1-ше місце у світі, а Японія (738,3 млрд дол.) – 6-те місце. Китай має найбільше у світі позитивне сальдо у торгівлі товарами (1 188,9 млрд дол.) та, відповідно, має позитивне сальдо у торгівлі товарами з більшістю країн світу [3]. Проте, у разі більш детального аналізу торгівлі товарами між Китаєм та Японією ситуацію буде виглядати трохи інакше.

Слід зазначити, що значна частина міжнародних організацій наводять статистичну інформацію по Китаю, але два його окремих адміністративних райони (Гонконг та Макао) у цих рейтингах представлені окремо. Гонконг – це бувша колонія Великобританії, що у 1997 р. повернулася під управління Китаю. Тривалий час вона використовувалася для реекспорту товарів з Китаю та у зворотному напрямі, що продовжує відбуватися і дотепер. У 2025 р. за обсягом товарного експорту Гонконг (753,6 млрд дол.) займав 6-те місце у світі, а за обсягом імпорту (831,8 млрд дол.), також 6-те місце [3]. Проаналізуємо торгівлю товарами між Китаєм та Японією, врахувавши показники Гонконгу та Макао разом з відповідними показниками Китаю.

Обсерваторія економічної складності (англ. The Observatory of Economic Complexity (ОЕС)) наводить показники взаємної торгівлі між окремими країнами та територіями. На її сайті можна знайти інформацію за 2018–2024 рр. Якщо порівнювати лише торгівлю між Китаєм та Японією, то за період 2018 – 2024 рр. щорічно позитивне сальдо було на користь Китаю. Найнижчий обсяг цього позитивного сальдо на користь Китаю був у 2018 р (15,0 млрд дол.), а найвищий рівень було досягнуто у 2023 р. (37,0 млрд дол.). Якщо ж до показників торгівлі Китаю з Японією додати відповідні показники Гонконгу та Макао то протягом 6-ти років позитивне сальдо на користь Китаю було лише у 2022 р. (5,4 млрд дол.) та у 2023 р. (9,3 млрд дол.), а інші роки позитивне сальдо було на користь Японії. Найвищий показник на користь Японії було зафіксовано у 2021 р. (19,0 млрд дол.), а найнижчий у 2024 р. (1,7 млрд дол.) [4; 5; 6].

Аналізуючи структуру торгівлі між Китаєм та Японією слід зазначити, що найбільша частка припадає на продукцію машинобудування. Так, у товарному експорті з Китаю до Японії вона складає 47,0% (76,1 млрд дол.), а у зворотному напрямі – 46,8% (60,9 млрд дол.). У торгівлі між Гонконгом та Японією ситуація є тотожною. У експорті з Гонконгу до Японії частка продукції машинобудування становить 48,2% (873 млн дол.), а у зворотному напрямі – 47,6% (16,6 млрд. дол.). Обсяги торгівлі між Макао і Японією суттєво менші за вище наведені показники, оскільки основне призначення Макао, на відміну від Гонконгу, це ігровий бізнес, а не реекспорт товарів. Так, загальний товарний експорт Макао

до Японії у 2024 р. становив 10,4 млн дол. а у зворотному напрямі було 578,0 млн дол. [4; 5; 6].

Серед провідних груп продукції машинобудування у китайському експорті до Японії були переважно готові товари (телефони, комп'ютери, дисплеї, електричні обігрівачі та ін.) виробництва яких, незважаючи на автоматизацію, потребує значної кількості ручної праці, яка у Китаї, уже не може називатися дешевою, але поки є суттєво нижчою, ніж у Японії. Структура японського експорту до Китаю, навпаки, стосується комплектуючих (інтегральні мікросхеми, електричні конденсатори) чи різних видів обладнання та приладів (обладнання для виробництва електроніки, металорізальні верстати, напівпровідникові прилади). Якщо казати про інтегральні мікросхеми та інші електронні компоненти, то їхнє виробництво на сьогодні є повністю автоматизоване без використання ручної праці та досить дороговартісне. Серед інших груп китайського експорту до Японії значну частину становить текстиль та одяг, хімічна продукція, метали. Знов же, виробництво текстильних виробів та одягу потребує використання значної кількості ручної праці. З Японії до Китаю, окрім продукції машинобудування, у значних обсягах надходять хімічна продукція, метали, транспортне обладнання [4].

Тож, можна констатувати, що з Японії до Китаю у значних обсягах надходить різноманітне обладнання та складні елементи та комплектуючі, а кінцеве складання багатьох видів продукції, які потребують використання ручної праці відбувається уже в Китаї. Це підтверджується рейтингом, який наводить Обсерваторія економічної складності, а саме The Economic Complexity Index (ECI). У цьому рейтингу країни ранжуються за різноманітністю та складністю свого експорту. Вперше таке рейтингування країн було проведено у 1998 р. Перше місце було за Швейцарією, а Японія знаходилася на 5-й позиції. Проте, в наступні роки Японія швидко покращила свої позиції: у 1999 р. – 4-те місце, у 2000 р. – 2-ге місце, а уже у 2001 р. – 1-ше місце. Починаючи з 2001 р. до 2024 р. Японія жодного разу не втрачала світову першість у складності власного експорту. Китай у цьому рейтингу в 1998 р. знаходився на 59-й позиції, в наступні роки суттєво її покращив досягнувши 21-го місця у 2024 р. Для порівняння, Україна у 1998 р. займала 24-те місце і в подальші роки мала зворотну тенденцію, до руху вниз, опинившись на 46-му місці у 2024 р. [7].

Американська дослідниця, Ульріке Шейде, що тривалий час проживала в Японії, у своїй книзі «Японська економіка 2.0. Як Японія трансформувала бізнес-стратегію і перемагає на глобальних ринках» констатує, що під час втрачених десятиліть Японія повільно, але все ж, перебудовувала свою економіку з виробництва товарів широкого вжитку, насамперед електроніки, на дуже різноманітну, складну, вузькоспеціалізовану продукцію. Значна частина цієї продукції орієнтована, не на кінцевого споживача, а передбачена не для подальшого використання

у виробничих процесах, і в значних обсягах має бути спрямована для експорту в інші країни світу [8, с. 109–117].

Українським підприємцям, наразі, складно конкурувати у виробництві складної машинобудівної продукції з провідними світовими виробниками, але можна спробувати долучатися до ланцюгів створення вартості, які можуть формуватися, наприклад, між зазначеними країнами Східної Азії та країнами Європи. Вдалі приклади такого долучення можна знайти у виробництві автомобільних комплектуючих в Україні для подальшого використання на складальних конвеєрах автовиробників у країнах Європи.

Література:

1. World Economic Outlook (April 2026). International Monetary Fund (IMF). URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WEO> (date of access: 29.04.2026).
2. Manufacturing, value added (current US\$). Data. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.CD> (date of access: 29.04.2026).
3. Merchandise Trade. Dashboard. World Trade Organization (WTO). URL: https://stats.wto.org/dashboard/merchandise_en.html (date of access: 29.04.2026).
4. China / Japan. Export and import. The Observatory of Economic Complexity (OEC). URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/jpn> (date of access: 29.04.2026).
5. Japan / Hong Kong. Export and import. The Observatory of Economic Complexity (OEC). URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/jpn/partner/hkg> (date of access: 29.04.2026).
6. Japan / Macau. Export and import. The Observatory of Economic Complexity (OEC). URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/jpn/partner/mac> (date of access: 29.04.2026).
7. The Economic Complexity Index (ECI). The Observatory of Economic Complexity (OEC). <https://oec.world/en/rankings/eci/hs6/hs96?tab=ranking> (date of access: 29.04.2026).
8. Ульріке Шейде. Японська економіка 2.0. Як Японія трансформувала бізнес-стратегію і перемагає на глобальних ринках / пер. з англ. Андрій Морозовський. Київ: Наш Формат, 2025. 336 с.